

pouka na nemških in jugoslovanskih šolah v Braunschweigu (1953). Bil je do smrti sourednik, odgovoren za prispevke iz Slovenije, zvezne revije za pouk zgodovine *Nastava istorije u srednjoj školi oziroma Istorijski pregled*. A tudi sam je napisal več člankov o teh problemih in v njih so prišle do izraza njegovo dobro poznavanje stroke in velike praktične izkušnje.* Sodeloval je pri sestavi vseh učnih načrtov za zgodovino na naših osnovnih in srednjih šolah od leta 1947 dalje; sodeloval pa je tudi pri pisanju prvega slovenskega učbenika po osvoboditvi — in doslej edinega — iz novejšje zgodovine jugoslovanskih narodov.

Mnogostransko pedagoško delo ga je oviralo, da ni vidneje posegel tudi na področje znanstvenega dela, čeprav je imel vse pogoje, da bi se v njem polno uveljavil. Ob študiju novejšje zgodovine jugoslovanskih narodov, ki jo je poznal preko zahtev poklicne dejavnosti, se je tudi vedno bolj usmerjal k zgodovini delavskega gibanja, katerega raziskovanju se je hotel povsem posvetiti. S tem je bila povezana njegova tiha želja — zlasti v zadnjem obdobju življenja — da bi dobil zameno za svoje službeno mesto, čeprav je imel najpristnejši odnos do Višje pedagoške šole, nedvomno enega vidnejših plodov svojega dela. Vendar je ves čas tesno živel s slovensko zgodovinsko znanostjo in bil že od leta 1948 dalje do smrti sourednik *Zgodovinskega časopisa* in do leta 1959, ko ga je bolezen že močno ovirala, tudi eden najvidnejših članov odbora *Zgodovinskega društva za Slovenijo*.

Pomembna je bila njegova družbena dejavnost. Zaradi ugleda, ki ga je užival, razgledanosti in sposobnosti, a prav tako zaradi priljubljenosti in človeških kvalitete je bil član upravnih odborov oziroma svetov nekaterih naših najvišjih kulturnih in znanstvenih institucij.

S smrtjo direktorja Hainza smo izgubili požrtvovalnega in v mnogih pogledih trenutno celo nenadomestljivega sodelavca, prav tako pa je iz naše srede odšla z njim osebnost, na katero spomin pri vseh, ki so ga poznali, ne bo zamrl.

Ferdo Gestrn

AKADEMIK DR. JAROSLAV BÖHM

(8. III. 1901—6. XII. 1962)

Evropska, posebno pa še čehoslovaška arheologija je doživela izredno težak udarec s smrtjo akademika dr. Jaroslava Böhma, ki je komaj leto poprej slavil svojo šestdesetletnico. Učenec Lubora Niederla, Albina Stockega in Josefa Schránila je kmalu prevzel eno od vodilnih vlog med čehoslovaškimi arheologi-prazgodovinarji. Že od 1924. leta je začel delati v Arheološkem inštitutu za Čehoslovaško v Pragi. Po K. Buchteli je prevzel tudi upraviteljstvo tega inštituta in ga vodil do svoje smrti. Tu je razvil vse svoje organizacijske sposobnosti. Tako se je pod njegovim vodstvom inštitut razvil v ustanovo, ki danes vodi najbolj obsežna arheološka raziskovanja v Srednji Evropi. Skupaj s svojimi sodelavci je zbral v inštitutu tudi najbolj dragoceno in edinstveno dokumentacijo za čehoslovaško arheologijo, kakršne nima nobena druga podobna ali sorodna ustanova v Srednji Evropi.

Čeprav je ena od glavnih zaslug J. Böhma bila že glede na ustanovo, v kateri se je nahajal, njegovo organizacijsko delo, spada vendar med vodilne

* Učbeniki za zgodovino na naših šolah, ZČ 2—3 (1948/49), str. 253—5.

Nekoliko smjernica za obradu reformacije u nižoj gimnaziji, *Nastava historije* 1 (1951), str. 95—102.

Učbeniki za zgodovino v luči mednarodnih konferenc zgodovinarjev, ZČ 8 (1954), str. 205—208.

Neka iskustva i problemi rada na nastavnim programima iz istorije, IP 3 (1957), str. 184—187.

Program istorije za VI, VII i VIII razred osnovne škole (skupaj z drugimi avtorji), IP 5 (1959), str. 124—129.

Vprašanje idejnosti pri pouku zgodovine, *Sod. P* 11 (1960), str. 316—325.

znanstvene raziskovalce in arheološke publiciste. Tudi na tem polju je bilo njegovo delo izredno plodno in po tematiki zelo obširno. Tako obravnava v svojih razpravah razne probleme od paleolita do zgodnjega srednjega veka in fevdalizacije. Opaža se pa pri njem tendenca k sintetičnim delom ter reševanju težjih problemov, ki vežejo arheologijo z zgodovino. Vrsto člankov je napisal tudi v zvezi z metodologijo raziskovanja, vrsto pa zopet v zvezi z muzeologijo in zaščito arheoloških objektov. Še daljša je pa lista drugih strokovnih člankov in poročil.

Med večja dela J. Böhma spada razprava »Základy hallstattské periody v Čechach«, ki jo je izdal 1937. leta in v kateri podaja na temelju najdiščnih celin in v zvezi z raznimi drugimi kulturami razvoj starejše železne dobe na Češkem. Izredno pomembno je tudi njegovo delo »Skythové na Podkarpatské Rusi. Mohylové pohřebiště v Kuštanovicích«, ki je izšlo 1936. leta. V tej razpravi ni samo monografija grobišča v Kuštanovicích, temveč so ravno tako podani vsi elementi, ki so bili tedaj znani o Skitih v Srednji Evropi. Zelo je pomembna razprava »Naše nejstarší města«, ki je izšla 1946. leta in v kateri avtor skuša razčleniti sploh pojem mesta, dalje pa skuša identificirati bodisi plemenska, kulturna ali pa trgovska središča, ki bi mogla imeti neko funkcijo mesta tako na Čehoslovaškem kakor tudi v Srednji Evropi. Mogoče med najbolj uspela dela J. Böhma moramo prišteti njegovo delo »Kronika objeveného věku«, ki je izšlo 1946. leta. Böhm tukaj sicer na poljuden način, da bi delo približal tudi nestrokovnjakom, obravnava vso prazgodovino Češke in Moravske, vključivši sem tudi zgodnesrednjeveško obdobje. Ne samo njegovo podajanje, temveč ravno tako njegovi sklepi so takšne narave, da mnoge še dolgo ne bo mogoče ovreči.

Četudi se J. Böhm ni izključno, niti v večji meri ukvarjal s staroslovansko arheologijo ter je na tem polju dal veliko več kot organizator sistematičnih arheoloških raziskovanj, je vendar dal več izredno dragocenih prispevkov tudi na tem polju, mimo katerih danes nikakor ne moremo iti. Tako je zavzel popolnoma določeno gledišče pri vprašanju, ali je lužiška kultura slovanska oziroma praslovanska ali ne. Čeprav se je tega problema lotil na več mestih in tudi v »Kroniki objeveného věku«, je to najbolj jasno formuliral v razpravah »Původ Slovanu ve světle nové české literatury prehistorické« ter »K dnešnému stavu otázky o původu a vzniku Slovanu«. V istih razpravah se dalje dotika tudi še nekaterih drugih vprašanj v zvezi s slovanskim izvorom in drugimi podobnimi problemi. Izredno pomemben je tudi njegov referat »Velika Morava — První stát Čechu a Slovaku« ter članki o začetkih fevdalizma v čeških deželah »K otázce o vzniku feudalizmu v českých zemích«. Ne manj pomemben je tudi članek »K rozboru kostela v Modré u Velehradu«. Poleg takšnih razprav in člankov je Böhm napisal tudi vrsto drugih poročil o slovanskih najdbah in raziskovanjih.

Kljub izredno plodnemu dosedanjemu delu je J. Böhm imel pripravljenih vrsto problemov, katerih se je hotel lotiti v bodočnosti. Niz takšnih problemov je bilo namenjenih slovanski arheologiji, niz pa povezavi čehoslovaškega neolita in eneolita prvenstveno s slovenskimi kraji. Žal ga je doletela smrt, preden se mu je izpolnila ta želja.

J. Korošec